

WYROBY PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO	NORMA BRANŻOWA	BN-65
	Pestycydy	6052-05
	Oznaczenie biologiczne skuteczności owadobójczych fosforoorganicznych koncentratów emulgujących o działaniu układowym na przedziorku chmielowcu (<i>Tetranychus urticae</i> Koch.)	Grupa katalogowa X 16

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy jest biologiczne oznaczenie skuteczności owadobójczych fosforoorganicznych koncentratów emulgujących o działaniu układowym na przedziorku chmielowcu (*Tetranychus urticae* Koch.).

1.2. Rodzaje oznaczania. Rozróżnia się dwa rodzaje oznaczania:

- a) pełne - stosowane przy badaniu nowych środków importowanych i krajowych, decydującym o dopuszczeniu do obrotu, oraz w przypadku badań arbitrażowych,
- b) skrócone - stosowane w przypadkach reklamacji, upływu daty ważności lub przy okresowych badaniach kontrolnych preparatu.

1.3. Dokumenty związane

St. Byrdy, K. Górecki: Metoda badania skuteczności preparatów układowych (Materiały do metodyki badań biologicznej oceny środków ochrony roślin. Część I). Instytut Ochrony Roślin, Poznań 1961, str. 183 ÷ 197.

2. METODA OZNACZANIA PEŁNEGO

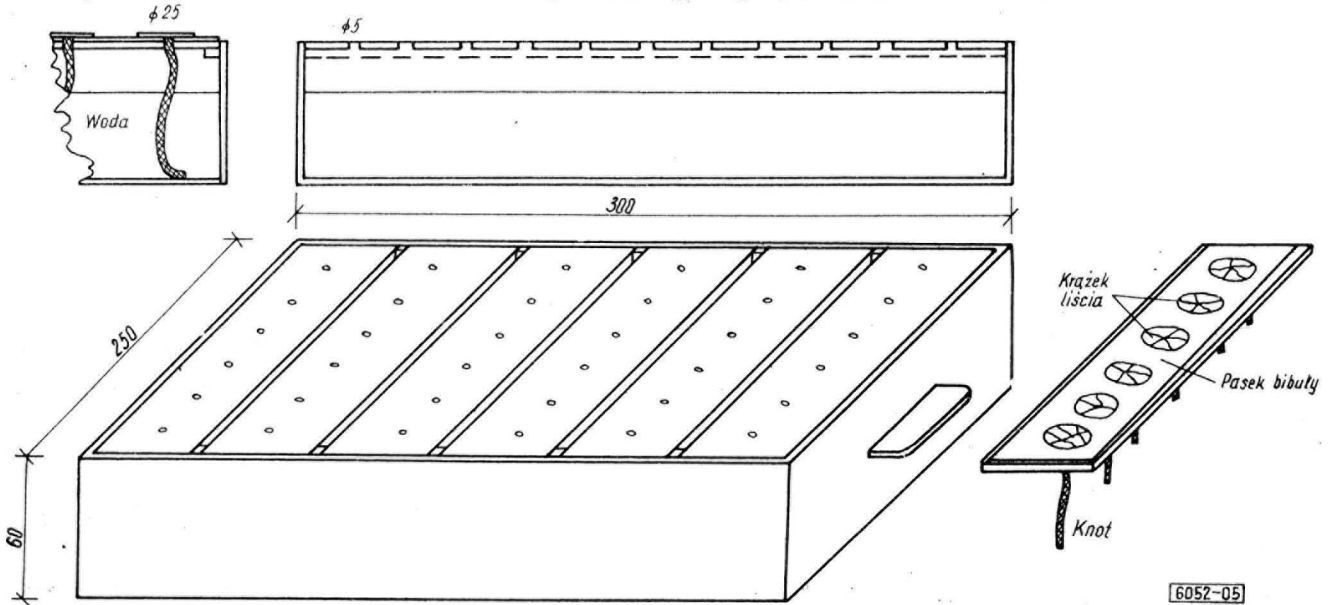
2.1. Zasada oznaczania polega na określaniu śmiertelności przedziorka chmielowca żerującego na liściach fasoli traktowanej środkiem układowym. Pełną ocenę stanowi określenie szeregu różnych właściwości. Należy oznaczać 5 najbardziej istotnych cech środka układowego:

- a) wchłanianie środka przez korzenie,
- b) przemieszczanie się środka z górnej powierzchni liścia na dolną,
- c) rozchodzenie się środka wzdłuż liścia,
- d) długotrwałość działania trującego środka w tkankach rośliny,
- e) działanie kontaktowe środka.

Zjednoczenie Przemysłu Organicznego i Tworzyw Sztucznych „Erg”
Ustanowiona przez Dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Organicznego i Tworzyw Sztucznych „Erg”
dnia 12 kwietnia 1965 r. jako norma obowiązująca w zakresie metod badań
od dnia 15 lipca 1965 r. (Mon. Pol. nr 36/1965 poz. 210)

2.2. Przyrządy

- a) Mikroskop stereoskopowy (binokular).
- b) Mikroopryskiwacz laboratoryjny drobnokroplisty.
- c) Wanienska testowa ze szkła organicznego wg rysunku.

- d) Wycinak metalowy średnicy 2,5 cm do wycinania krążków z liścia.
- e) Pipeta pojemności 2 ml.
- f) Pręcik szklany.

2.3. Materiały

- a) Bioindykator; dojrzały przedziorek chmielowiec (*Tetranychus urticae* Koch.) hodowany w warunkach szklarniowych na fasoli, bliżej podanych na str. 187 ÷ 188 pracy powołanej w 1.3.
- b) Roślina testowa; fasola (*Phaseolus vulgaris* L.) odmiany Saxa Gold w fazie rozwinięcia dwóch liści, hodowana w szklarni, w doniczkach średnicy 6 cm.
- c) Podłoże; gleba z 1 części piasku, 1 części torfu, 3 części gliny.
- d) Preparaty wzorcowe; do oznaczania preparatów importowanych należy stosować odpowiedniki zagraniczne, a w przypadku preparatów krajowych - wzorce ustalone wg przyjętego sposobu postępowania.

2.4. Wchłanianie środka przez korzenie

2.4.1. Przygotowanie emulsji środka badanego i wzorcowego

2.4.1.1. Stężenia emulsji. Do oznaczania używać wodne emulsje badanego środka i wzorca co najmniej w 4 stężeniach przygotowanych wg postępu geometrycznego, liczonych w stosunku do składnika czynnego i tak dobranych, żeby działanie trujące emulsji o stężeniu najniższym powodowało po 48 godz śmierć około 20% przedziorków, a działanie emulsji o stężeniu najwyższym - śmierć około 90% przedziorków. Tak np. dla środka układowego X ustalone stężenia emulsji wynoszą: 0,1%, 0,05%, 0,025%, 0,0125% składnika czynnego.

2.4.1.2. Sposób przygotowania. Odważyć po 3 g badanego środka i wzorca w naczynku wagowym, z dokładnością do 0,0002 g. Z odważki środka i wody destylowanej przygotować w cylindrze pomiarowym pojemności 100 lub 250 ml (zależnie od ilości substancji aktywnej w badanych preparatach) emulsję o zawartości 1% składnika czynnego (1 g na 100 ml emulsji).

Emulsję o stężeniach potrzebnych do oznaczania przygotować przez kolejne objętościowe rozcieńczanie. Każdy roztwór następny otrzymać przez odpowiednie rozcieńczenie roztworu poprzedniego.

2.4.1.3. Przykład przygotowania emulsji 50-procentowego środka X. Postępując wg 2.4.1.2 sporządzić emulsję z 3 g środka badanego, wzorca i 147 ml wody. Emulsje o potrzebnych stężeniach 0,1%, 0,05%, 0,025% i 0,0125% składnika czynnego przygotować wg tablicy w cylindrach pomiarowych odpowiedniej pojemności.

Stężenie emulsji otrzymanej, %	Emulsja, którą należy użyć do przygotowania		Woda destylowana, ml
	stężenie, %	ml	
0,1	1	10	90
0,05	0,1	50	50
0,025	0,05	50	50
0,0125	0,025	50	50

2.4.2. Wykonanie oznaczania. W doniczce z rośliną testową, w połowie odległości między łodygą rośliny a brzegiem doniczki, przygotować przecikiem szklanym grubości 0,5 cm 5 otworów wokół łodygi, głębokości 4 cm. Do każdego otworu wprowadzić pipetą 2 ml emulsji środka badanego o najniższym stężeniu (łącznie 10 ml emulsji na 1 doniczkę). W taki sam sposób wprowadzić kolejno do następnych doniczek po 10 ml emulsji środka badanego i wzorcowego w pozostałych dalszych stężeniach. Emulsję w każdym stężeniu wprowadzić do 2 doniczek.

Rośliny oznakować i przez 8 godz oświetlać światłem jarzeniowym 5000 lx, utrzymując w pomieszczeniu temperaturę 24°C i wilgotność względną 60%. Po upływie 24 godz wyciąć z każdego liścia po jednym krążku średnicy 2,5 cm i ułożyć dolną stroną do góry na paskach bibuły w waniencie testowej. Przy użyciu pędzelka na każdym krążku liścia umieścić po 25 przedziorków. Dla każdego stężenia i kombinacji kontrolnej prowadzić oznaczania na 4 krążkach.

Wanienkę z krążkami i przedziorkami przechowywać w temperaturze 24°C i wilgotności względnej 60%. Po upływie 48 godz od umieszczenia przedziorków na krążkach liści dokonać obserwacji. Policzyc przy pomocy mikroskopu martwe przedziorki na wszystkich krążkach.

2.4.3. Obliczanie wyników

2.4.3.1. Zasada obliczania. Obliczanie skuteczności badanego środka przeprowadzić metodą logarytmiczno-probitową.

2.4.3.2. Obliczanie stężenia emulsji powodującego 50% śmiertelności. Sporządzić tablicę, a w niej zestawic w pionowych kolumnach następujące wartości:

A - stężenie stosowanych emulsji badanego środka, mg/l,

X - logarytmy stężeń (lg A),

B - średnie śmiertelności przedziorków dla każdego stosowanego stężenia emulsji skorygowane o śmiertelność naturalną obliczoną w procentach wg wzoru Abbota

$$B = \frac{100 \cdot P_{\text{obser}} - P_{\text{kontr}}}{100 - P_{\text{kontr}}}$$

w którym:

P_{obser} - śmiertelność obserwowana po zastosowaniu badanego środka, %,

P_{kontr} - śmiertelność kontrolna, %,

y - probit śmiertelności (probit B),

x^2 - kwadrat logarytmu stężeń,

xy - iloczyn logarytmu stężeń i probitu śmiertelności (iloczyn lg A i probitu B).

Dla wartości x, y, x^2 , xy obliczyć sumy.

Dla logarytmu stężeń x i probitu śmiertelności y obliczyć średnie $\bar{x}$, $\bar{y}$.

Na podstawie powyższych danych obliczyć współczynnik regresji b wg wzoru

$$b = \frac{\sum xy - \bar{x} \cdot \sum y}{\sum x^2 - \bar{x} \cdot \sum x} \quad (1)$$

w którym:

$\sum x$ - suma logarytmów stężeń,

$\sum x^2$ - suma kwadratów logarytmów stężeń,

$\sum y$ - suma probitów śmiertelności,

$\sum xy$ - sumy iloczynu logarytmu stężeń i probitu śmiertelności,

$\bar{x}$ - średnia logarytmów stężeń.

Logarytm stężenia emulsji powodującego 50% śmiertelności ($\lg LC_{50}$) obliczyć wg wzoru

$$\lg LC_{50} = \frac{5 - \bar{y}}{b} + \bar{x} \quad (2)$$

w którym:

5 - probit odpowiadający 50% śmiertelności,

$\bar{y}$ - średnia probitów śmiertelności,

b - współczynnik regresji,

$\bar{x}$ - średnia logarytmów stężeń.

Z otrzymanego $\lg LC_{50}$ odczytać w tablicach logarytmicznych stężenie emulsji badanego środka, wyrażone w miligramach substancji czynnej zawartej w 1 l rozpuszczalnika, powodujące 50% śmiertelności przedziorków.

W taki sam sposób wykonać obliczenia LC_{50} dla preparatu wzorcowego.

2.4.3.3. Obliczanie skuteczności. Skuteczność badanego środka T obliczyć w procentach wg wzoru

$$T = \frac{LC_{50} \text{ wzorca}}{LC_{50} \text{ badanego środka}} \cdot 100 \quad (3)$$

Przykład obliczania. Wykonano obliczenia dla środka układowego X i sporządzono następującą tabelicę.

Stężenie składnika czynnego A mg/l	Logarytm stężeń x	Śmiertelność osobników B %	Probity śmiertelności y	Kwadrat logarytmu stężeń x^2	Iloczyn logarytmu stężeń i probitu śmiertelności xy
1000	3,0000	89	6,23	9,0000	18,6900
500	2,6990	69	5,50	7,2846	14,8445
250	2,3979	47	4,92	5,7499	11,7977
125	2,0965	19	4,12	4,3970	8,6392
$\sum x = 10,1938$ $\bar{x} = 2,5484$		$\sum y = 20,77$ $\bar{y} = 5,1925$		$\sum x^2 = 26,4315$ -	$\sum xy = 53,9714$ -

Współczynnik regresji b obliczony wg wzoru (1)

$$b = \frac{53,9714 - 2,5484 \cdot 20,77}{26,4315 - 2,5484 \cdot 10,1938} = 2,2952$$

$\lg LC_{50}$ obliczony wg wzoru (2)

$$\lg LC_{50} = \frac{5 - 5,1925}{2,2952} + 2,5484$$

$$\lg LC_{50} = 2,4645$$

LC_{50} odczytane z tablic logarytmicznych dla 2,4645 wynosi 291,4 mg/l.

W taki sam sposób wykonano obliczenia dla preparatu wzorcowego, którego LC_{50} wynosi 243,5 mg/l.

Skuteczność badanego środka T obliczona w procentach wg wzoru (3) wynosi:

$$T = \frac{243,5}{291,4} \cdot 100 = 83,6$$

2.5. Przemieszczanie się środka z górnej powierzchni liścia na dolną

2.5.1. Przygotowanie emulsji środka badanego i wzorcowego

2.5.1.1. Stężenia emulsji - wg 2.4.1.1 z tym, że dla środka układowego X stężenia emulsji wynoszą 0,05%, 0,025%, 0,0125% i 0,00625% składnika czynnego.

2.5.1.2. Sposób przygotowania - wg 2.4.1.2.

2.5.1.3. Przykład przygotowania emulsji 50-procentowego środka X. Potrzebne stężenia przygotować wg tablicy podanej w 2.4.1.3.

2.5.2. Wykonanie oznaczania. Górną powierzchnię liścia fasoli opryskać odpowiednim stężeniem emulsji za pomocą mikroopryskiwacza, dozując 0,002 g cieczy na 1 cm² opryskiwanej powierzchni. Każdym stężeniem opryskiwać 2 rośliny. Rośliny oznakować i przez 8 godz oświetlać światłem jarzeniowym 5000 lx, utrzymując w pomieszczeniu temperaturę 24°C i wilgotność względną 60%. Po upływie 24 godz wyciąć z każdego liścia po jednym krążku średnicy 2,5 cm i ułożyć dolną stroną do góry na paskach bibuły w wanience testowej. Pędzelkiem umieścić na każdym krążku liścia po 25 przedziorków.

Dla każdego stężenia i kombinacji kontrolnej prowadzić oznaczania na 4 krążkach.

Po upływie 48 godz od umieszczenia przedziorków na krążkach liści policzyć przy pomocy mikroskopu martwe przedziorki na wszystkich krążkach.

2.5.3. Obliczanie wyników

2.5.3.1. Zasada obliczania - wg 2.4.3.1.

2.5.3.2. Obliczanie stężenia emulsji powodującego 50% śmiertelności - wg 2.4.3.2.

2.5.3.3. Obliczanie skuteczności - wg 2.4.3.3.

2.6. Rozchodzenie się środka wzdłuż liścia

2.6.1. Przygotowanie emulsji środka badanego i wzorcowego

2.6.1.1. Stężenia emulsji. Do oznaczeń używać wodną emulsję badanego środka i wzorca w jednym stężeniu ustalonym uprzednio w badaniach wstępnych, np. dla środka układowego X stężenie to wynosi 0,025% składnika czynnego.

2.6.1.2. Sposób przygotowania - wg 2.4.1.2. Potrzebne do oznaczania stężenia uzyskać przez objętościowe rozcieńczenie emulsji o zawartości 1% składnika czynnego.

2.6.1.3. Przykład przygotowania emulsji 50-procentowego środka X. Potrzebne do oznaczania stężenie przygotować wg tablicy podanej w 2.4.1.3.

2.6.2. Wykonanie oznaczania. Górną połowę liścia fasoli osłonić w poprzek papierem pergaminowym. Opryskać liść odpowiednim stężeniem emulsji, dozując 0,002 g cieczy na 1 cm² opryskanej powierzchni. Osłonę z pergaminu zdjąć. Emulsją danego środka i wzorca opryskiwać 2 rośliny. Rośliny oznakować i przez 8 godz oświetlać światłem jarzeniowym 5000 lx, utrzymując w pomieszczeniu temperaturę 24°C i wilgotność względną 60%.

Po upływie 24 godz z nie opryskanej połowy liścia wyciąć krążek średnicy 2,5 cm i umieścić go dolną stroną do góry na paskach bibuły w wanience testowej. Pędzelkiem umieścić na każdym krążku po 25 przedziorków. Oznaczanie przeprowadzić na 4 krążkach wyciętych z 4 liści. Obserwację wykonać po 24, 48, 72 i 96 godz od umieszczenia przedziorków na krążkach liści. Przy pomocy mikroskopu policzyć martwe przedziorki na wszystkich krążkach opryskanych emulsją środka badanego i wzorca oraz w kombinacji kontrolnej.

2.6.3. Obliczanie wyników

2.6.3.1. Zasada obliczania - wg 2.4.3.1.

2.6.3.2. Obliczanie stężenia emulsji powodującego 50% śmiertelności wykonać wg 2.4.3.2 z tym, że zamiast stężeń emulsji i ich logarytmów wprowadzić czasy obserwacji i ich logarytmy.

2.6.3.3. Obliczanie skuteczności. Skuteczność badanego środka T obliczyć w procentach wg wzoru

$$T = \frac{LT_{50} \text{ wzorca}}{LT_{50} \text{ badanego środka}}$$

w którym LT_{50} oznacza czas, po którego upływie zginie 50% przedziorków.

Obliczanie wykonać wg przykładu podanego w 2.4.3.3 z tą różnicą, że zamiast stężeń emulsji i ich logarytmów wpisać do tablicy okresy czasu, w których wykonywano obserwacje i ich logarytmy.

2.7. Długotrwałość działania trującego środka w tkankach rośliny

2.7.1. Przygotowanie emulsji środka badanego i wzorcowego

2.7.1.1. Stężenia emulsji - wg 2.6.1.1.

2.7.1.2. Sposób przygotowania - wg 2.4.1.2. Potrzebne do oznaczania stężenia uzyskać przez objętościowe rozcieńczenie emulsji o zawartości 1% składnika czynnego.

2.7.1.3. Przykład przygotowania emulsji 50-procentowego środka X. Potrzebne do oznaczania stężenie przygotować wg tablicy podanej w 2.4.1.3.

2.7.2. Wykonanie oznaczania. Emulsję wodną badanego środka wprowadzić do gleby w doniczce jak w 2.4.2. W ten sam sposób wprowadzić kolejno po 10 ml emulsji środka badanego i wzorcowego do następnych 7 doniczek. Przez 8 godz na dobę oświetlać rośliny światłem jarzeniowym 5000 lx, utrzymując w pomieszczeniu temperaturę 24°C i wilgotność względną 60%. Po upływie 48 godz roślinę wyjąć z doniczki, korzenie opłukać wodą i przesadzić do doniczek z ziemią nie traktowaną preparatem.

Kolejno po 3, 6, 9 i 12 dniach od przesadzenia rośliny wyciąć z liścia po jednym krążku i ułożyć dolną stroną do góry na paskach bibuły w wanience testowej. Pędzelkiem umieścić na każdym krążku po 25 przedziorków. Każdą kombinację badać na 4 krążkach. Po upływie 48 godz od umieszczenia przedziorków na krążkach liści policzyć przy pomocy mikroskopu martwe przedziorki na krążkach traktowanych środkiem badanym i wzorcem oraz kontrolnych.

2.7.3. Obliczanie wyników

2.7.3.1. Zasada obliczania - wg 2.4.3.1.

2.7.3.2. Obliczanie stężenia emulsji powodującego 50% śmiertelności wykonać wg 2.4.3.2 z tym, że zamiast stężeń i ich logarytmów wprowadzić czasy obserwacji i ich logarytmy.

2.7.3.3. Obliczanie skuteczności - wg 2.6.3.3.

Obliczanie wykonać wg przykładu podanego w 2.4.3.3 z tą różnicą, że w tablicy zamiast stężeń emulsji i ich logarytmów podać okresy czasu, w których wykonano obserwację, i ich logarytmy.

2.8. Działanie kontaktowe środka

2.8.1. Przygotowanie emulsji środka badanego i wzorcowego

2.8.1.1. Stężenia emulsji - wg 2.4.1.1.

2.8.1.2. Sposób przygotowania - wg 2.4.1.2.

2.8.1.3. Przykład przygotowania emulsji 50-procentowego środka X - wg 2.4.1.3.

2.8.2. Wykonanie obliczania. Liść z hodowli matecznej opanowany przedziorkami zanurzyć na przeciąg 5 sek w emulsji środka badanego i wzorcowego. Po około 15 min, kiedy przedziorki zaczną się poruszać, przenieść pędzelkiem 25 przedziorków na krążek liścia nie potraktowany preparatem, umieszczony uprzednio na pasku bibuły w waniencie testowej. Wanienkę przechowywać w temperaturze 24⁰C i przy wilgotności względnej 60%.

Oznaczanie każdego stężenia środka badanego i wzorcowego oraz kombinacji kontrolnej wykonać na 4 krążkach liścia. Po upływie 48 godz od umieszczenia przedziorków na krążkach liścia policzyć przy pomocy mikroskopu martwe przedziorki na wszystkich krążkach.

2.8.3. Obliczanie wyników

2.8.3.1. Zasada obliczania - wg 2.4.3.1.

2.8.3.2. Obliczanie stężenia emulsji powodującego 50% śmiertelności - wg 2.4.3.2.

2.8.3.3. Obliczanie skuteczności - wg 2.4.3.3.

3. METODA OZNACZANIA SKRÓCONEGO

3.1. Zasada oznaczania polega na określaniu śmiertelności przedziorka chmielowca zerującego na liściach fasoli opryskanej wodnymi emulsjami środka układowego. Według metody skróconej należy oznaczać aktywność przemieszczania się środka z górnej powierzchni liścia na dolną.

3.2. Przyrządy

- a) Mikroskop stereoskopowy (binokular).
- b) Mikroopryskiwacz laboratoryjny drobnokroplisty.
- c) Wanienska testowa ze szkła organicznego.
- d) Wycinak metalowy średnicy 2,5 cm do wycinania krążków z liścia.

3.3. Materiały - wg 2.3.

3.4. Przemieszczanie się środka z górnej powierzchni liścia na dolną

3.4.1. Przygotowanie emulsji środka badanego i wzorcowego

3.4.1.1. Stężenia emulsji - wg 2.5.1.1.

3.4.1.2. Sposób przygotowania - wg 2.4.1.2.

3.4.1.3. Przykład przygotowania emulsji 50-procentowego środka X. Potrzebne stężenia przygotować wg tablicy podanej w 2.4.1.3.

3.4.2. Wykonanie oznaczania - wg 2.5.2.

3.4.3. Obliczanie wyników - wg 2.5.3.

K O N I E C